

ГОРОДНЯК И.В. СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ЗНАНИЯ МОЛОДЕЖИ В СОЦИАЛЬНОМ ИЗМЕРЕНИИ (РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМЫ)

Рассматривается специфика социально-экономического знания и его роль в адаптации молодежи к новым социально-экономическим условиям.

GORODNYAK I.V. SOCIAL-ECONOMICAL KNOWLEDGE OF YOUTH IN SOCIOLOGICAL DIMENSION (REGIONAL ASPECT OF PROBLEM)

The specific social-economic knowledge and its role in adaptation of young people to new social-economical condition are considered.

В.В. МАЛЬЦЕВ

Національний університет внутрішніх справ

УДК 303.425-057.36

СТАН ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ЩОДО ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ ДІЛЬНИЧНИХ ІНСПЕКТОРІВ МІЛІЦІЇ¹

Надано результати анкетного дослідження відношення населення до діяльності дільничних інспекторів міліції.

Теза, що міліція не зможе результативно працювати, знаходячись між злочинцями з одного боку і вороже настроєними громадянами - з іншого, стала вже аксіомою. Міліція є організацією, яка покликана стояти на сторожі інтересів суспільства у сфері охорони правопорядку і повинна враховувати у своїй діяльності потреби й інтереси населення у цій сфері. Для реалізації цього положення необхідно орієнтувати служби та підрозділи органів внутрішніх справ на більш тісну співпрацю з населенням з метою надання йому адресної допомоги щодо потреб різноманітних категорій населення. Така модель діяльності ОВС потребує інформаційного підтримки, тобто, необхідно чітко усвідомлювати, чого потребує населення від міліції; як воно оцінює роботу органів внутрішніх справ, як взагалі відноситься до правоохоронця. В першу чергу, це стосується служби дільничних інспекторів міліції, бо саме вони є своєрідною "візитною картою" органів внутрішніх справ й за характером своєї оперативної-службової діяльності найбільш часто контактують з громадянами.

Дослідження з вивчення громадської думки щодо органів внутрішніх справ проводяться багатьма організаціями, зокрема, Центрами громадських зв'язків МВС України, відомчими закладами освіти, різноманітними центрами соціологічних досліджень [1]. Але досліджень, які були б сфокусовані саме на вивчення громадської думки щодо служби дільничних інспекторів міліції не розробля-

лось, за винятком опитування, яке проводилось НДІ соціальної та психологічної роботи в ОВС у 1999 році [2]. Новизна цього дослідження полягає у виявленні особливостей взаємодії дільничного інспектора міліції з громадянами та їх впливу на громадську думку.

З метою вивчення особливостей ставлення населення до органів внутрішніх справ, основних проблем з охорони громадського порядку, оцінки громадськістю криміногенної ситуації в районі та роботи міліції, визначення рівня довіри до ОВС взагалі та дільничних інспекторів міліції зокрема, постаті дільничного інспектора в свідомості громадянської, науково-дослідною лабораторією НУВС у жовтні 2004 року було проведено соціологічне дослідження. Воно являло собою анкетне опитування населення м. Харкова та Харківської області та дільничних інспекторів міліції. Серед населення було опитано 1038 осіб дев'ятнадцяти районів міста та області, вибірка - квотна. Респонденти обиралися за такими критеріями, як стать, вік та рівень освіти. Дані, що характеризують поширеність цих характеристик серед населення різних районів м. Харкова та Харківської області, отримані з матеріалів перепису населення України 2003 р.

Перш за все, розглянемо міру занепокоєності населення певними проблемами правопорядку, оскільки саме визначені громадянами проблеми повинні стати для міліції основними завданнями для діяльності.

В цілому рівень злочинності в своєму районі 58 % населення оцінює як середній, 32 % - як низький і тільки 12

¹ Первинна рекомендація з напрямку досліджень: канд. соц. наук Болотова В.О. (НУВС).

% - як високий. Злочинність приблизно у половини опитаних або зовсім не викликає ніяких почуттів, або легку занепокоєність. Приблизно 22 % респондентів відчують помітну занепокоєність, 18 % - серйозну тривогу, а ще 7 % навіть страх.

Більша занепокоєність злочинністю спостерігається у жінок, ніж у чоловіків та людей старшого віку. Крім того, має місце зростання занепокоєності зі збільшенням віку респондентів. Тривога щодо проблем у правоохоронній сфері також прямо пропорційно підвищується зі зростом рівня освіти респондентів.

На питання: "Чи є у Вашому районі небезпечні місця, які бажано уникати?", тільки 20 % відповіли однозначно негативно. Всі інші висловили ту чи іншу міру згоди з їх наявністю. У порівнянні з денною частиною доби, у вечірній час у більшості районів стає трошки небезпечніше за думкою 44 % респондентів. Але 37 % опитаних своєю поведінкою, незважаючи на підвищену безпеку, практично не змінюють, ще стільки ж намагаються без потреби не виходити з дому, 21 % віддають перевагу тому, щоб їх хто-

небудь супроводжував і тільки 4 % носять з собою засоби самозахисту, або беруть собаку. Таким чином, населення сприймає існуючі проблеми в сфері правопорядку, як буденність, бо злочинність для пересічних громадян є проблемою переважно на раціональному рівні, а не на емоційному, і тим більше – на поведінковому.

Занепокоєність у населення, перш за все, викликають крадіжки з городів та присадибних ділянок, звалища сміття, квартирні крадіжки, порушення правил дорожнього руху, вулична злочинність (крадіжки, розбій, грабїж, побиття) та порушення тиші у вечірній та нічний час. Найменшу стурбованість, знов таки, викликають насильство у власній сім'ї або в сім'ях сусідів та відносини між дорослими членами сім'ї, які потребують втручання міліції

Занепокоєність тим чи іншим порушенням також залежить від того, мешкає респондент у Харкові або області (див. табл.1 – занепокоєність різними видами правопорушень представлена у вигляді індексу, який змінюється від «0» - правопорушення не турбує до «1» – сильно турбує).

Таблиця 1 - Рівень занепокоєності населенням різними видами порушень

Види порушень	Індекс занепокоєності порушеннями (коливається від 0 до 1)	
	Харків	Харківська область
Крадіжки з городів та присадибних ділянок	0,26	0,57
Вулична злочинність (крадіжки, розбій, грабїж, побиття)	0,46	0,32
Порушення тиші у вечірній та нічний час	0,43	0,31
Порушення правил дорожнього руху	0,41	0,38
Точки самогонування та продажу самогону	0,21	0,28
Скупчення бродяг, безпритульних, жебраків	0,28	0,19
Порушення правил торгівлі	0,25	0,28
Хуліганство	0,4	0,32
Вандалізм (порча майна)	0,27	0,24

Стать респондентів не впливає на рівень занепокоєності тим чи іншим видом правопорушення, а ось різні вікові групи мають свої особливості. Так, занепокоєність низкою правопорушень різко зростає у респондентів віком старше 30 років і її найвищий рівень спостерігається в групі віком від 50 до 59 років. Перш за все, це стосується квартирних крадіжок, хуліганства, порушення тиші у вечірній та нічний час. Занепокоєність крадіжками з городів зростає після 40 років, крадіжки автомобілів більше всього турбують осіб віком від 50 до 59 років.

Для того, щоб виявити ставлення до міліції, респондентам було надано низку тверджень, які характеризують його позитивно або негативно. Згода з позитивними твер-

дженнями та незгода з негативними є показником позитивного образу міліції, і навпаки, негативне ставлення виражається у згоді з негативними твердженнями та незгоді з позитивними. За даними дослідження, населення приблизно розділилось на три частини: позитивно та негативно налаштовані, а також на тих, хто не визначився (див. табл.2). Відсоток тих, хто не визначився, стабільно становить третину від загального числа відповідей. Слід відмітити, що хоч ОВС довіряє в тій чи іншій мірі 55 % респондентів, позитивні установки до їх працівників спостерігаються у групі, що в середньому на 20 % менша, тобто тільки у 31-35 %.

Таблиця 2 - Образ міліції в свідомості населення

Твердження про міліцію	Позитивні установки щодо міліції	Негативні установки щодо міліції	Нейтральні установки щодо міліції
<i>Позитивні</i>	<i>Згода з позитивними твердженнями</i>	<i>Не згода з позитивними твердженнями</i>	<i>Не визначились з відповіддю</i>
Міліціонер дійсно турбується про громадське благо, а потім вже про особисте	32,6	31,6	35,7
Тільки завдяки чесній праці, міліціонер може швидко отримати підвищення по службі	32,7	35,1	32,1
Міліція однаково захищає інтереси всіх громадян	31,3	38,6	37,8

В міліції працюють люди, що готові ризикувати життям заради простих людей	42,6	20,9	36,6
Чесній людині нема чого боятися міліції	62,7	14,8	22,5
<i>Негативні</i>	<i>Не згода з негативними твердженнями</i>	<i>Згода з негативними твердженнями</i>	<i>Не визначились з відповіддю</i>
Співробітнику міліції не вигідно чесно працювати	25	45	29
Міліціонер турбується, перш за все, про свою власну користь, проблеми інших людей його не цікавлять	36	22	42
Міліціонер може звинуватити навіть невинну людину, якщо комусь це буде потрібно	24,3	36,8	39
Міліціонеру все "сходить з рук"	38,7	23,5	37,9
Від міліції треба гриматись подалі	34,6	38,4	27
Постраждалі люди звертаються до міліції тільки тому, що їм більше не до кого звернутись за допомогою	13	65	22

Слід відзначити, що рівень довіри до правоохоронних органів не залежить від статі, віку, освіти та матеріального рівня опитаних, а ось район проживання, тип населеного пункту впливають на рівень оцінки результатів роботи органів внутрішніх справ.

Порівняно з рівнем довіри до міліції в цілому, в оцінці довіри до дільничних населення виказало більше вагання, так, не змогли виразити свою думку – 38 % респондентів. Цілком довіряють дільничному 22 % опитаних, в деякій мірі – 28 % (тобто разом 50 % - порівняно зі значенням аналогічного показника для місцевих органів міліції, який складає 54 %). У той самий час тих, хто не довіряє, дещо менше – 12 %.

В оцінці роботи дільничних 41 % респондентів також не змогли надати відповідь, 15 % вважають, що їх дільничний працює сумлінно, 35 % - що він працює не без недоліків, але в цілому нормально, і тільки 9 % вважають, що він практично не працює. Великий відсоток тих, хто утруднився з оцінками дільничного, викликаний необхідністю з його роботою. Якщо місце знаходження опорного пункту міліції знає 83 % опитаного населення, то

свого власного дільничного знає 58 %. З боку його роботу бачило ще менше людей – 32 %.

Особисте знайомство з дільничним впливає на рівень довіри до нього, а також на оцінку, яку дає населення його роботи. Ті респонденти, хто не знають дільничного, менше довіряють йому, а ті хто знає – більше. Так, індекс довіри у першому випадку дорівнюється 0,01, а у другому - 0,44 (індекс довіри змінюється від «-1» – безперечна недовіра до «+1» – безперечна довіра). Відповідно, незнайомі з дільничним інспектором не можуть оцінити його роботу (70 % у порівнянні з 22 %, серед тих, хто знайомий з ним). Тих, хто не довіряє дільничному, або вважає, що він практично не працює - 44 %, або не можуть дати оцінку його роботі - 40 %. І навпаки, опитані, які довіряють дільничному, гадають, що він або працює добросовісно (30 %), або з незначними недоліками (50 %).

Як показало опитування, особистий контакт з дільничним та активна робота останнього по налагодженню контактів з мешканцями району здійснює значний вплив на рівень довіри до міліції та оцінку її роботи (див табл.3).

Таблиця 3 - Рівень довіри до дільничного інспектора в залежності від наявності досвіду різних контактів з ним

Види контактів з дільничним	Факт наявності чи відсутності досвіду певної форми контакту	Індекс рівень довіри до дільничних інспекторів міліції (коливається від -1 до +1)
Наявність в домі об'яви щодо часу та місця прийому громадян дільничним інспектором	Так	0,56
	Ні	0,15
Дільничний приходив відрекондуватись до респондентів	Так	0,68
	Ні	0,2
Дільничний приходив в межах регулярного по квартирному чи по домового обходу	Так	0,67
	Ні	0,2
Дільничний приходив для отримання якої-небудь інформації	Так	0,5
	Ні	0,2
Дільничний приходив для врегулювання якої-небудь проблеми	Так	0,48
	Ні	0,24
Респонденти брали участь у зустрічах дільничного інспектора з мешканцями району	Так	0,7
	Ні	0,22
Дільничний викликав або запрошував респондентів на прийом	Так	0,49
	Ні	0,25
Респонденти за своєю ініціативою приходили на прийом до дільничного	Так	0,54
	Ні	0,23
Респонденти контактували з дільничним під час обходу ним своєї дільниці	Так	0,59
	Ні	0,2
Респонденти бачили з боку як працює його дільничний	Так	0,54
	Ні	0,13

Респонденти брали участь в роботі громадських формувань з охорони громадського порядку	Так	0,59
	Ні	0,25
Респонденти бачили з боку як працюють громадські формування з охорони громадського порядку	Так	0,5
	Ні	0,22

Необізнаність про роботу дільничних веде до поширення стереотипів та упереджень. Так, 14 % респондентів мали випадки, коли виникала необхідність звернутись до дільничного, але 70 % з них так і не звернулось. Респонденти пояснюють це, перш за все, тим, що не хочеться зв'язуватись з міліцією (20 %), невірою, що дільничний буде займатись їх випадком (11 %), небажанням витратити час через тяганину при звертанні до міліції (10 %), 9 % вважають, що не варто витратити час, якщо шкода незначна.

59 % опитаного населення вважає, що їх уява про міліцію може бути помилковою, а 41 % цілком впевнені у правоті своєї думки, зокрема, такі, що висловлюють крайні позиції щодо оцінки та довіри до правоохоронних органів. Так, серед тих респондентів, хто оцінює роботу міліції як однозначно добру або погану, впевнених у своїй правоті приблизно 56 %, а серед тих, хто надає більш обережні оцінки, в середньому 42 %. Такі ж саме тенденції спостерігаються й по відношенню до рівня довіри. 53 % респондентів, які безперечно довіряють міліції та 63 % тих, хто безперечно не довіряють міліції, впевнені у своїй правоті, а серед тих, хто довіряє або не довіряє правоохоронцям - впевнених тільки по 38 %. Таким чином, ще раз підтверджується закономірність, що крайні позиції установок будь-якої спрямованості більш стійкі, ніж позиції, які розташовані ближче до нейтральних. Тобто, намагатися змінити думку людей, які вже однозначно погано ставляться до міліціонерів, практично не можливо. Треба працювати саме з тими, хто ще не визначився.

Таким чином, за результатами проведеного анкетного опитування можна зробити наступні висновки:

1. Населення сприймає існуючі проблеми в сфері правопорядку, як буденність, злочинність для пересічних громадян є проблемою переважно на раціональному рівні, а не на емоційному, і тим більше – на поведінковому.

2. Занепокоєність у населення, перш за все, викликають такі типи злочинів, які становлять безпосередню загрозу особистому майну населення, його безпеці та спокою.

3. Основним фактором, який впливає на загальну оцін-

ку діяльності міліції, виступає район проживання респондентів, а не їх стать, вік, освіта та рівень матеріального достатку. Дуже велика різниця спостерігається в оцінці діяльності органів внутрішніх справ та рівня довіри до них у респондентів, які мешкають у різних районах м. Харкова. Мешканці області оцінюють правоохоронців вище, ніж мешканці міста.

4. На поверхневому, вербальному рівні населення висловлює лояльність до міліції, але, в той самий час, розділяє численні негативні стереотипи щодо її працівників. Тобто, фактично населення поділено на три приблизно рівні групи - більш позитивно настроєних, менш позитивно настроєних та байдужих або тих, хто не визначився.

5. Порівняно з рівнем довіри до міліції в цілому, в оцінці довіри до дільничних населення виказало ще більше вагання, що пов'язано з відсутністю інформації про цю службу.

6. Результати дослідження свідчать, що сьогодні характер та частота контактів дільничних інспекторів міліції з населенням є недостатніми, адже саме вони є головними чинниками, що впливають на характер та спрямованість відношення населення до цієї служби. З точки зору населення однією з бажаних форм контактів є спілкування з населенням під час обходу території, яка обслуговується. Цей вид контактів є оптимальним, бо за його допомогою можна виконувати три завдання – підтримувати контакт з населенням, отримувати від населення необхідну інформацію та безпосередньо підтримувати громадський порядок на дільниці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зозуля І.В. Думки населення про діяльність системи МВС України за сайтом форуму ДЗГ МВС України // Право і безпека. –2005. –Т.4. -№ 2. –С.58-65.

2. Соболев В.О., Попова Г.В., Болотова В.О., Московець В.І. Міліція і населення – партнери /За заг. ред. О.Н. Ярмиша. –Харків: Ун-т внутр. справ, 2000. –93 с.

Надійшла до редколегії 28.04.2005

МАЛЬЦЕВ В.В. СОСТОЯНИЕ ОБЩЕСТВЕННОГО МНЕНИЯ О ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СЛУЖБЫ УЧАСТКОВЫХ ИНСПЕКТОРОВ МИЛИЦИИ

Представлены результаты анкетного исследования отношения населения к деятельности участковых инспекторов милиции.

MAL'TSEV V.V. CONDITION OF A PUBLIC OPINION ABOUT ACTIVITY OF SERVICE LOCAL POLICEMEN OF MILITIA

Results of biographical research of the relation of the population to activity of local policemen of militia are submitted.

08386 - передплатний індекс наукового журналу "Право і безпека" на 2006 рік